

Ганна НАГІРНИЧ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 231
Соціальна робота, спеціалізація «Соціальна педагогіка»,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

РОЛЬ ПЕДАГОГА У ЗАСВОЄННІ УЧНЯМИ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ

В умовах сучасного розвитку суспільства виховання духовно багатого і всебічно розвиненої особистості є важливою метою і водночас необхідною умовою розбудови Української держави. Успішний розвиток демократії в Україні неможливий без духовного відродження суспільства та гармонізації соціального життя. Саме моральні й духовні цінності формують світогляд громадян, впливають на їхню поведінку та визначають рівень відповідальності перед суспільством. Сучасні технології та соціальні мережі значно впливають на систему цінностей учнів. Поширення культури миттєвого задоволення, популяризація матеріального успіху без етичних обмежень можуть призвести до девальвації духовних норм. Тому важливо навчати дітей критично мислити та вміти відрізняти конструктивні цінності від деструктивних впливів. Вітчизняна педагогічна наука все частіше звертається до духовних цінностей як невід'ємної частини духовної культури людства та національної самобутності українського народу. В умовах сучасних соціальних змін відбувається переосмислення цінностей та їхнє ієрархічне оновлення, що є природним і закономірним процесом. Такий підхід сприяє розвитку в молодого покоління здатності аналізувати та оцінювати духовні цінності, а також формує навички духовно-оцінної діяльності.

Питання ролі педагогів у засвоєнні духовних цінностей школярів досліджували такі видатні науковці, як О. Вишневський, Я.А. Коменський, В. Кушнір, А. Макаренко, С. Русова, Н. Стельмах, В. Сухомлинський, В. Тугай, К. Ушинський, Ж. Піаже та інші. Ціннісні орієнтири формувалися в

суспільстві протягом століть і знайшли відображення у філософських, педагогічних, релігійних і художніх творах.

За І. Бехом, загальнолюдські цінності – це ті, що є спільними для всіх національних культур. Проте, на його думку, людина може усвідомити їх лише через глибоке пізнання та прийняття власної національної культури. Лише зміцнившись у власних духовних традиціях, особистість здатна відкрити для себе надбання інших народів. Справжній патріот, який глибоко шанує свою культуру, ніколи не зневажатиме чужі, адже бачить їхню духовну силу й цінність [1].

Виділяють три основні форми існування цінностей:

1. Суспільний ідеал – цінність, яка сформована суспільною свідомістю.
2. Культурне й поведінкове вираження – цінності, що втілюються у творах матеріальної й духовної культури або відображаються у вчинках людей, стаючи предметним втіленням суспільних ідеалів (етичних, естетичних, правових, політичних тощо).
3. Особистісне усвідомлення – соціальні цінності, пройшовши крізь призму індивідуального досвіду, набувають особистісного значення й стають мотиваторами поведінки [2].

На думку О. Киричука, провідною складовою системи загальнолюдських цінностей є морально-етичний компонент, що включає:

1. Визнання цінності людського життя, його недоторканність і повагу до особистості.
2. Ідеали свободи, справедливості, честі, совісті та правдивості.
3. Принципи милосердя та доброти.

Отже, більшість дослідників минулого й сучасності відносять до основних загальнолюдських цінностей такі категорії, як щастя, добро, справедливість, совість, честь і милосердя.

У процесі педагогічної діяльності для формування в учнів загальнолюдських духовних цінностей вчитель може використовувати цілу

низку методів: це інформаційні методи, які впроваджуються з метою формування учнями понять, передачі інформації, забезпечення етичної оцінки явищ; методи організації діяльності вихованців – для вироблення і відпрацювання у них відповідних способів діяльності та інші. Проте центральне місце в сукупності методів формування духовних цінностей займає метод соціальних вправ.

Таким чином, ефективність педагогічного впливу вчителя безпосередньо визначає ставлення учня до навколишнього світу, що проявляється через загальнолюдські ціннісні орієнтації, соціальні установки та риси особистості.

Формування загальнолюдських цінностей у дитини ґрунтується на гуманістичних переконаннях і моральних принципах самого вчителя – це любов до людей, доброта, довіра, розуміння позиції іншого, прагнення до саморозвитку, відкритість до нового досвіду. Важливим аспектом є удосконалення педагогічної освіти у напрямі формування духовної компетентності вчителів. Це передбачає курси з етики, психології, методики виховання, що сприятиме підготовці фахівців до виконання морально-виховної місії. Гуманістична природа педагогічної етики має значення для правильної постановки вчителем цілей, завдань, вибору форм і методів навчання та виховання [3].

Отже, педагог відіграє ключову роль у процесі засвоєння учнями загальнолюдських духовних цінностей. Його особистий приклад, методи викладання та виховна діяльність значною мірою впливають на формування світогляду молоді. У сучасному світі, де моральні орієнтири нерідко зазнають змін, особливо важливим є системний підхід до виховання духовності, що включає співпрацю сім'ї та школи, використання інтерактивних методів навчання, а також підготовку педагогів до ефективного морального виховання. Формування духовних цінностей у молодого покоління є запорукою стабільного, гармонійного та демократичного розвитку суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. Кн. перша. 280 с.
2. Столярєнко О.В. Гуманістичні цінності та інновації у виховній роботі з учнями. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2011. Вип. 34. С 428–432.
3. Коломієць Н.А., Савченко А. Педагогічний вплив учителя на формування загальнолюдських цінностей підлітків. Електронний ресурс. Режим доступу: URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ukr-turkmen_visnuk/2018_1/13.pdf